

ПЕРСАНАЛІІ

**НА НІВЕ РОДНАГА СЛОВА:
ДА ЮБІЛЕЮ ПРАФЕСАРА В. В. ШУРА**

Васіль Васільевіч Шур, прафесар Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя І. П. Шамякіна, доктар філалагічных навук, нарадзіўся 26 чэрвеня 1946 г. у сяле Стадолічы Лельчыцкага раёна.

У 1967 годзе В.В. Шур закончыў Мазырскі дзяржаўны педагагічны інстытут. Пасля інстытута працаваў на радзіме настаўнікам беларускай, рускай мовы і літаратуры, географіі, гісторыі. У 1974 закончыў аспірантуру Мінскага дзяржаўнага педагагічнага інстытута (цяпер БДПУ імя Максіма Танка). Прайшоў усе ступені навуковага і кар’ернага росту: асістэнт кафедры мовазнаўства, старшы выкладчык кафедры беларускай і замежных моў, дацэнт кафедры беларускай мовы, дэкан факультэта педагогікі і методыкі пачатковага навучання, доктар філалагічных навук, прафесар, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства, цяпер прафесар кафедры беларускай і рускай філалогіі.

Навуковая дзейнасць Васіля Шура даволі шматгранная, звязаная ў першую чаргу з даследаваннем праблем лексікалогіі, лексікаграфіі, анамастыкі, методыкі выкладання беларускай мовы, лінгвістычнага кразнаўства.

З канца 70-х гг. XX ст. В. В. Шур пачаў актыўна займацца вывучэннем анамастычных адзінак: асабовых уласных імёнаў, мянушак, прозвішчаў, шматлікіх тапанімічных назваў. Вынікам гэтага стала яго доктарская дысертацыя "Анамастычная лексіка ў мове беларускай мастацкай літаратуры", паспяхова абароненая ў 2004 г. у Беларускам дзяржаўным універсітэце.

Пад кіраўніцтвам прафесара В. В. Шура працягваецца даследаванне надзвычай актуальных у мовазнаўстве праблем тапанімікі і літаратурнай анамастыкі, а ў апошні час – анамастыкону Мазырска-Прыпяцкага Палесся як культуралагічнага і моўна-этнаграфічнага кампанента духоўнай культуры насельніцтва рэгіёна. Шматлікія анамастычныя адзінкі тлумачацца нестандартна, а часам набываюць у Васіля Васільевіча нечаканыя паводле словаўтварэння і семантыкі тлумачэнні.

Прафесар В. В. Шур распрацаваў арыгінальны курс "Радзімазнаўства: Мазыразнаўства", які выкладаецца ў школах і далучае вучняў-палешукоў да багатай і ўнікальнай спадчыны Палесся.

Пад кіраўніцтвам вучонага абаронены 3 кандыдацкія дысертацыі па філалагічных навук (А. А. Валасенка, А. В. Кавалёва, Г. В. Юдзянкова). Васіль Васільевіч неаднаразова з’яўляўся афіцыйным апанентам на абаронах кандыдацкіх і доктарскіх дысертацый. Ён аўтар 270 навуковых артыкулаў, вучэбна-метадычных дапаможнікаў, вучэбных праграм, манаграфій. У апошнія гады ім выдадзены манаграфіі "Анамастычная лексіка ў беларускай мастацкай літаратуры" (2002), "Онім у мастацкім тэксце" (2006), "Уласныя імёны ў прасторы і часе" (2008), "Уласнае імя ў мастацкім тэксце" (2010), "Слова ў мастацкім кантэксце: онімы, метафары" (2013), "Уласнае імя ў соцыуме і мастацкім тэксце" (2015). Пад яго кіраўніцтвам праведзена некалькі Міжнародных навуковых канферэнцый.

Прафесар не абмяжоўваецца толькі ўніверсітэцкімі клопатамі. Ён актыўна папулярнызе беларускую мову, мову роднай Мазыршчыны, выступае ў школах, у друку, на радыё і тэлебачанні з цікавымі дакладамі і паведамленнямі. Ён вядомы па шматлікіх публікацыях у "Настаўніцкай газеце", часопісах "Полымя", "Малодосць", "Роднае слова", "Беларуская мова і літаратура" і інш. Частка такіх яго матэрыялаў апублікавана ў гістарычна-дакументальнай хроніцы "Памяць. Мазыр, Мазырскі раён". Асабліва прыгожа і пераканаўча расказвае ён і аб сваім родным краі, ганарыцца

ім, а ў сваіх кнігах на шматлікіх фактах характарызуе як вызначальную тую ролю, якую адыгрывае "малая радзіма" ў станаўленні творчасці пісьменнікаў, навукоўцаў і кожнага з нас.

Праца прафесара Васіля Васільевіча Шура на ніве роднага слова адзначана медалём "За працоўныя заслугі". За шматгадовую плённую працу і поспехі ў падрыхтоўцы высокакваліфікаваных педагогічных кадраў, значны ўклад у развіццё навукі і вучэбна-метадычнае забеспячэнне выкладання лінгвістычных дысцыплін, захаванне і творчае даследаванне культурна-гістарычных традыцый Палескага рэгіёна ён узнагароджаны знакам "Выдатнік народнай асветы", шматлікімі граматамі Міністэрства асветы БССР, Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Гомельскага аблвыканкама, Мазырскага гарсавета і гарвыканкама, граматамі ўніверсітэта і г. д. На этапе навуковага росквіту і грамадскага прызнання Васіль Васільевіч Шур напоўнены творчай энергіяй і новымі планами.

Шчыра віншуем В. В. Шура з юбілеем. Жадаем Вам, паважаны Васіль Васільевіч, моцнага здароўя, далейшых прафесійных і творчых поспехаў, невычэрпнай энергіі і новых знаходак у таямнічай анамастыцы.

С. Б. Кураш, загадчык кафедры беларускай і рускай філалогіі УА "Мазырскі дзяржаўны педагогічны ўніверсітэт імя І. П. Шамякіна", кандыдат філалагічных навук, дацэнт

ІМГНЕННЕ І ВЕЧНАСЦЬ: ШТРЫХІ ДА ТВОРЧАГА ПАРТРЭТА ЛІНГВІСТА І ПАЭТА

Пайшоў з жыцця таленавіты вучоны-педагог, доктар філалагічных навук, член-карэспандэнт Беларускай акадэміі адукацыі, прафесар, сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі, паэт Васіль Іванавіч Рагаўцоў. Яго ведалі ва ўсіх ВНУ Рэспублікі Беларусь як аўтара шматлікіх арыгінальных падручнікаў для школ і ВНУ, манаграфій, паэтычных зборнікаў, артыкулаў, апублікаваных у аўтарытэтных часопісах і зборніках навуковых прац. Вялікім быў яго аўтарытэт і ў навуковых колах. Такіх апантаных працаю, навукаю, любоўю да Беларусі, яе мовы, культуры, хто з вялікаю павагаю ставіўся і да культуры, мовы суседніх народаў, мы можам назваць адзінкі. Ён меў сяброў сярод рускіх, украінскіх, польскіх лінгвістаў і паэтаў, а сведчаннем таму шматлікія рэцэнзіі і іншыя публікацыі пра плённую творчасць прафесара і паэта В. І. Рагаўцова.

Мне гэты адораны, таленавіты і заўсёды малады чалавек запомніўся тым, што я прымаў уступныя экзамены пры яго паступленні на філалагічны факультэт Мазырскага педінстытута, дзе абітурыент пры здачы экзамена па беларускай літаратуры тэрэтычныя выкладкі ілюстравалі прыкладамі са сваіх, яшчэ тады не апублікаваных, вершаў, некаторыя з іх сталі потым арганічнаю часткаю яго паэтычных зборнікаў. Ужо тады ён напісаў наступныя радкі: *Жывых/ да скону вучыць жыццё. / І на гэтай пуцявіне – / залацінкі-імгненні / чалавечага ішчасця. / А для тых, хто сыходзіць за ДоляГляд, / мімалётнае, плыннае зліваецца з вечнасцю. / Як і яны самі.* Яго паэзія ў зборніках свежая і вобразная. Ён нібы адчуваў, што век зямны не бясконцы, скіраваны на спрадвечныя каштоўнасці чалавека: любоў, дабрыву, высакароднасць, самаахвярнасць...

Яго пярэ належаць некалькі высокамастацкіх зборнікаў, у тым ліку “Сутонне”, “ДоляГляд”, “Адмыслоўцы”, “На раскрыжы дарог”, “Імгненне і вечнасць” і інш., а таксама новыя вершы. Розныя па змесце і тэматыцы вершы ў зборніках высокамастацкія, займальныя і пазнавальныя. Першы яго зборнік “ДоляГляд” разлічаны на маленькага чытача, які пазнае таямніцы роднага слова. Творы ў ім прасякнуты шчырасцю, зычлівасцю, спагадай і любоўю да роднай зямлі, мовы бацькоў. У вершах многа таго, што абуджае цікавасць да спасціжэння рэчаіснасці, да чаго найчасцей прагна імкнецца дзіця, пазнаючы праз словы, апісанні безліч невядомых яму таямніц. Вершы багатыя на займальнае выяўленне семантыкі роднага слова, абыгрыванне блізкіх або аднолькавых па гучанні моўных адзінак. Так, значная частка вершаў-мініяцюр у зборніку пабудавана з выкарыстаннем такой стылістычнай фігуры, як каламбур, калі абыгрываюцца дзве і больш сугучныя лексічныя адзінкі (амонімы і блізкагучныя словы), у выніку чаго ўзнікае спецыфічная “гульня” слоў, якой ствараецца дасціпнасць, павышаная ўвага да зарыфмаваных радкоў: “*Я для птушачкі аўсянкі / Каешкі навару – аўсянкі. / Вечарочкам мне аўсянка / Праспявае калыханку*” [2, с. 7]; “*Добра, мамка, не забуду: / Я схаваюся за буду, / Калі будзе сцюжыны вецер, – / Кляўся так сыночак Пеця*” (“Не забуду”); “*Мамка, нешта ў хаце душына. / Адчыню я зараз юшку. / – Юшку? / – Ведай, мой сыночак: / Гэта з чыгуну кружочак. / Зачыняюць юшкай комін, / Каб цяплей было ў доме. / А яшчэ ёсць юшка – страва. / Рыба з рознаю прыправай...*” (“Юшка”). Праз мастацкае апісанне рэалій, праз умелае выкарыстанне дзеля гэтага агульнавядомых прыказак маленькаму чытачу ў вершаваных радках даходліва і даступна даецца вызначэнне і своеасаблівы каментар да слоў-амонімаў, якія гучаць аднолькава, але маюць рознае значэнне: “*– Вы ўжо ведаеце, дзеткі, / Колькі слоў “каса” у нашай мове. / Ну, а зараз паспрабуйце / Складзі сказы з словамі. / – Можна нам? Мы ўжо гатовы. / – Калі ласка, Грыша. / – Косіць каса,*

/ Пакуль раса. / – Слухаем цябе, Францішка. / – Пясчаная каса – / Вузкая на рэчыцы паласа. / – Што сказаць нам хоча Міша? / – Каса – дзявочая краса... ”[2, с. 10]

Даступна паэт знаходзіць спосаб растлумачыць маленькаму чытачу беларускія назвы месяцаў. Дзеля гэтага ён персаніфікуе, па-свойму ажыўляючы з’явы, прадметы, надзяляючы іх чалавечымі якасцямі, а таксама супастаўляе ў кантэксце роднасныя словы і такім чынам лаканічна і займальна адказвае, чаму людзі выбралі ў якасці назвы месяца такое гаваркое слова: “*Студзень студзіць вокны, дзверы / Подыхам мяцеліц. / Завывае люты зверам – / Аж дрыжыць аселіца. / Сакавік – з гаючым сокам, / З сонечнаю ласкай. / Красавік... І на ўзлобках / Зацвітаюць краскі. / Луг вітае першатравы. / Травень... Час маёвы. / Чэрвень пчол выводзіць спраўна / На папас мядовы...*” [2, с. 18].

Як вядома, пісаць для дзяцей больш складана, чым для дарослых, аднак В. Рагаўцоў знаходзіць спосабы ўмелага абыходжання і арыгінальнага выкарыстання слова, каб зацікавіць маленькага чытача і абудзіць павагу да агульначалавечых каштоўнасцей, запраسیць яго ў суразмоўцы і “*нават змусіць задумацца над тым, што хвалюе аўтара*”.

Зборнік “*На раскрыжы дарог*” арыентаваны пераважна на чытача-інтэлектуала, які разумее і ўсведамляе жыццё ў яго шматаблічнасці і складанасці, прасякнуты клопатам і роздумам пра супярэчлівасці нашай рэчаіснасці. Адметнасць гэтай кнігі Васіля Рагаўцова – багацце ў вершаваных радках трапных, вывераных жыццёвым вопытам нечаканых аўтарскіх абагульненняў, якія вызначаюцца лаканізмам, змястоўнасцю. У такіх сублімаваных, скандэнсаваных выказваннях, што нагадваюць афарызмы, выразна дамінуе філасафічная напоўненасць, мастацкая завершанасць, глыбокая думка. У гэтым нам бачыцца заканамернасць і паслядоўнасць напісанага гэтым аўтарам. Яго паэтычныя набыткі прыязна аналізавалі ў самых розных часопісах пісьменнікі Алесь Марціновіч, Казімір Камейша і інш. Так, паэт Казімір Камейша напісаў кароткую прадмову да гэтага зборніка, у якой адзначае, што сама назва “*На раскрыжы дарог*” дае падставы да развагі над праблемамі жыцця... Жыццё чалавечае, па сутнасці, кароткае, як імгненне. Але і гэтае імгненне кожны пражывае па-свойму: адзін – сумленна, іншы – хітруючы, адзін плённа, з вымогай сілы, іншы – абы дзень пражыць. Вельмі складаная, нярэдка нават невытлумачальная філасофія жыцця... Многія радкі паэта Васіля Рагаўцова гучаць афарыстычна [1, с. 3]. Ужо ў першых зборніках паэта выяўляецца адметная асаблівасць творчасці В. Рагаўцова – дасканалае валоданне паэтычным словам, ствараць пераканальна-запамінальныя малюнкi, “*здатна пісаць афарыстычна*” (А. Марціновіч). Параўн.: “*І радасць / не сагрэе нішчымною душу. / Як ружа ў вазоне / – сваім пустацветам*”, “*Любіць / можна й розумам. / А кахаюць – толькі душою*”. Безумоўна, стварэнне афарызмаў патрабуе вялікіх намаганняў, ведаў, таленту, духоўнасці, што падкрэсліваецца даследчыкамі пры аналізе такіх выслоўяў.

Афарыстычнасць як адзнака стылю мастакоў слова была выразнаю прыкметаю ўжо ў лепшых творах антычных аўтараў. Да нашых дзён дайшлі з часоў Старажытнай Грэцыі самыя разнастайныя кароткія і выразныя па форме, глыбокія сэнсам і абагульненнямі выразы, аўтарамі якіх з’яўляюцца такія вядомыя дзеячы антычнасці, як *Арыстоцель, Геракліт, Дэмакрыт, Платон, Плутарх, Сакрат*. Лічыцца, што ўпершыню слова *афарызм* у сучасным яго разуменні выкарыстаў старажытнагрэчаскі ўрач *Гіпакрат*, які ў серыі парад, называючы сімптомы і дыягназы хвароб, лаканічна і мудра раіў тым, хто лечыць і хто лечыцца: “*Жыццё кароткае, творчасць даўгавечная, магчымасці абмежаваны, вопыт небяспечны, разважанні ўскладнены: неабходна быць не толькі справядлівым у адносінах да кожнага, але і дабівацца добразычлівасці ад пакутуючых, тых, з кім сутыкнуўся ты пры надзвычайных абставінах*”. Старажытныя грэкі, як вядома, вельмі паважалі гэтага ўрача-рэфарматара. Нездарма, як піша А. Міхневіч, Гіпакрату прыпісваюць тэкст вядомай клятвы – *клятвы Гіпакрата*, якую і сёння даюць студэнты-медыкі пры заканчэнні ўніверсітэта. Працы Гіпакрата высока цаніліся, а яго азначэнні розных з’яў і прадметаў лічыліся ўзорнымі. Паступова тэрмін “афарызм”, як прасачыў яго эвалюцыю А. Аксамітаў, пачаў азначаць не толькі сентэнцыйныя выказванні пераважна з медыцынскай сферы, але і ў такіх напрамках чалавечай дзейнасці, як земляробства, мастацтва, юрыспрудэнцыя, палітыка, мараль і інш.

Трапнымі выразамі напоўнены і зборнік В. Рагаўцова “*На раскрыжы дарог*”. У ім можна выявіць значную колькасць вершаваных твораў, якія цалкам складаюцца з афарыстычных выслоўяў. Як вядома, арыгінальнасць такіх адзінак дасягаецца ўмелым выкарыстаннем у абмежаваным кантэксце самых розных тропай і стылістычных фігур (параўнанні, каламбур, антытэза, аксюмаран, паралелізм, анафара, эпіфара, змоўчанне, зейгма і інш.), калі словы і выразы ўжываюцца найчасцей з пераносным значэннем дзеля дасягнення найбольшай мастацкай выразнасці, лагічнасці і пераканальнасці.

Праілюструем сказанае радкамі з вершаў: “Хто не забыўся / на мінуўшчыну, / той беражэ і будучыню” [1, с. 22]; “Спыталіся ў заможніка: / “Што цяжэй: / нарадзіцца ці памеці?” / І той адказаў: / “Жыць” [1, с. 35]; “Нараджацца, / як і паміраць, / можна аднойчы, / а здраджваць – / усё жыццё” [1, с. 38]; “Жыццё – / не вяржэ: / не падточыш. / А падкараціць яго – / проста” [1, с. 53]; “Сумлення, як і зайздрасці, / не купіш і не пазычыш. / Яго можна толькі / размяняць” [1, с. 40]; “Многія і на волі – / нявольнікі. / Чужой Душы” [1, с. 41]; “Б’еца посуд – / на ічасце. / А б’юць – / на разлад” [1, с. 43]; “Вялікія творцы / яшчэ большыя / сваёй адсутнасцю” [1, с. 48]; “Быў бедны – / спачувалі, / Стаў заможны – / зайздросцяць. / І ўсё тыя ж” [1, с. 53]; “Грэшныя моляцца / рукою, / а святыя – / і душою” [1, с. 66]; “Ці можна быць / тройчы святым? / А Героем – / можна” [1, с. 73]; “Радавацца – / яшчэ не значыць / быць ішчаслівым. / Бо ішчасце – / гэта радасць, / зведаная ў пакутах” [1, с. 82]; “Ішчаслівыя, / каго чакаюць. / А яшчэ болей / ішчаслівыя тыя, / каму ёсць каго / чакаць” [1, с. 83]; “Разумнымі нараджаюцца, / мудрымі становяцца, / а дурнем – / можна і прыкінуцца” [1, с. 106]; “Ніколі не стане / бліжэй чужое, / калі счужнела / сваё” [1, с. 110]; “Спакутаваная душа / лечыцца дабрывёю, / а грэшная – / пакутамі” [1, с. 111]; “Выгнаннікі / чужой душы... / А яшчэ жахлівей, / калі – / сваёй” [1, с. 111].

У радзе выпадкаў паэт пашырае агульны сэнс вядомых выслоўяў: “Кажуць, / перад Богам усе роўныя. / Як ішчада – / не на гэтым свеце” [1, с. 16]; “Людзей слухай, / а свой розум май... / Бо без чужога розуму / пражывеш, / а без свайго – / гора нажывеш” [1, с. 13]. Некаторыя вядомыя прыказкі, афарызмы В. Рагаўцоў мэтанакіравана перайначвае, часам удакладняючы і ўкладваючы ў іх крыху іншы або новы сэнс: “Жыццё пражыць – / і поле перайсці, / парослае хващом; / і лес, / напоўнены трывожным ішчэбетам / птушыным; / і луг, / някошаны які ўжо год... / Цяжэй за ўсё прайсці / цераз сябе самога. / І быць / ішчаслівым” [1, с. 25]; “З песняй / лягчэй жыць. / Толькі не заўсёды / яе лёгка / спяваць” [1, с. 25]; “І багатыя / плачуць. / Нярэдка – / слязьмі бедных” [1, с. 29]; “Нельга ўвайсці / ў адну раку двойчы. / А мне – / удалося. / У раку маленства. / У мроях” [1, с. 37]; “Пакутуюць / і ад вялікага розуму, / і ад малога. / А яшчэ горай – / калі яго няма” [1, с. 18]. Параўнайце ў гэтай сувязі, напрыклад, вядомы заглавак з класічнага твора А. Грыбаедава “Гора ад розуму”.

Паэт часам арыгінальна супастаўляе класічныя радкі з твораў вядомых паэтаў і да сказанага дадае сваё разуменне пастаўленай класікамі праблемы: “Беларусь, твой народ дачакаецца / Залацістага, яснага дня...” / Згадваюцца словы / яшчэ аднаго класіка: / “Товарищ, верь: взойдет она, / Заря пленительного счастья...” / І чакаем, і верым...” [1, с. 45]; “Лятуць апантаных коні... / І іх не суняць, і не скуць. / Ад цокату стукае ў скронях... / Куды ж яны зноўку лятуць?!” [1, с. 52]. Пытанне, пастаўленае ў канцы гэтых радкоў, насычаных інтэртэкстуальным зместам, хутчэй за ўсё рытарычнае не толькі для Максіма Багдановіча, што напісаў і абессмяроціў сябе знакамітай “Пагоняй”, а і для ўсіх нас, бо ўжо некалькі стагоддзяў, як прывід “Усё лятуць і лятуць тыя коні, / Срэбнай збруяй далёка грымяць...” Адказу няма! Не можа адказаць на гэтае пытанне і Васіль Рагаўцоў (“Куды ж яны зноўку лятуць?!”), паэзія якога надзвычай заглыблена ў філасофію, а таму і мы ўсё “І чакаем, і верым”, бо, гаворачы словамі паэта: “Мы з пакутаю / цягнемся зноў / да вытокаў сваіх, / каранёў. / Як вандроўнік / з нялёгкай дарогі – / дамоў” [1, с. 19].

Беларуская мастацкая літаратура мае багатыя традыцыі ўмелага стварэння і выкарыстання афарызмаў, крылатых слоў. Найбольш удалыя афарызмы, як сведчыць вопыт сусветнай літаратуры, становяцца агульнавядомымі. Такім удалым прыкладам у беларускай літаратуры з’яўляецца фразеалагізм, створаны Кандратам Крапівой: “свінтус гандыёзус” – пра няўдзячнага чалавека, нахабніка. Гэта выслоўе, як прасачылі даследчыкі (І. Лепешаў, Л. Райзензон, В. Макіенка), даўно атрымала шырокую вядомасць, а яго “крылатасць выйшла за межы ўласна Беларусі”. Збіранне, вывучэнне і выданне афарызмаў беларускіх аўтараў, як адзначана ў энцыклапедыі “Беларуская мова” (Мн., 1994), – адна з наспелых, нават неадкладных задач нашай філалогіі, бо ў творах беларускіх пісьменнікаў шмат афарыстычнага матэрыялу. У гэтай сувязі варта адзначыць, што такія адзінкі ўжо ў 60-х гадах XX ст. часткова сабраў і сістэматызаваў нястомны руплівец на ніве беларускай лінгвістыкі Ф. Янкоўскі, стварыўшы ўпершыню ў беларускім мовазнаўстве слоўнік “Крылатыя словы і афарызмы” (Мн., 1960), у якім з літаратурных крыніц выбрана і пракаментавана больш за 200 такіх выслоўяў. У наш час такія адзінкі сістэмна і ўсебакова вывучаюцца пад кіраўніцтвам прафесара А. Махневіча (гл. часопіс “Полымя”, 2001, № 12). Гэты ж рознабакова таленавіты вучоны выдаў і слоўнік афарызмаў з твораў Якуба Коласа (больш за 500 выслоўяў), а тэматычныя падборкі афарызмаў, выяўленыя ў творах беларускай літаратуры прафесарам Н. Гаўрош і дацэнтам Н. Нямковіч, сістэматычна друкуюцца ў часопісе “Роднае слова” з 2006 г., гл., напрыклад, №№ 5, 6, 8, а таксама №№ 2, 4, 6, 9 за 2007 год, дзе засведчаны такія выслоўі на тэмы “Сям’я, ішчасце, сяброўства, каханне”,

“Чалавек і грамадства”, “Родны край” і інш. Трапныя выразы з кніг Васіля Рагаўцова, безумоўна, узбагацяць самыя розныя тэматычныя падборкі гэтых залацінак народнай мудрасці. Такімі паэтычнымі абагульненнямі, у радзе выпадкаў прэцэдэнтнымі выказваннямі, насычанымі глыбокім інтэлектуальным і інтэртэкстуальным зместам, частка якіх заснавана на падставе выслоўяў цэлай плеяды папярэдніх стваральнікаў афарызмаў, пачынаючы з часоў антычнасці, паэт Васіль Рагаўцоў творча ўзбагаціў і прадоўжыў беларускую афарыстычную традыцыю ў паэзіі, праілюстраваўшы ў сваіх зборніках глыбіню абагульняльных думак, аздобленых ідэйна-эмацыянальным разуменнем і асэнсаваннем рэалій нашай сучаснасці.

Асобна патрэбна гаварыць пра вялікі ўнёсак прафесара В. І. Рагаўцова ва ўсходнеславянскае мовазнаўства. Абсяг яго навуковых інтарэсаў: мова беларускай мастацкай літаратуры, сучасная беларуская і руская мовы (сінтаксіс), метадыка выкладання беларускай мовы, лексікаграфія (беларуская дыялектная анамастыка, беларуская тэрмінаграфія), тэрэтычнае мовазнаўства.

Ён аўтар манаграфіі “Маўленчае выражэнне камічнага ў беларускай драматургіі” (2003), навучальных дапаможнікаў “Сінтаксіс беларускай і рускай моў: дыскусійныя пытанні” (2001), “Уводзіны ў мовазнаўства” (2004), “Гісторыя мовазнаўства” (2005), “Агульнае мовазнаўства” (2006), “Практыкум па ўводзінах у мовазнаўства” (1989, 2-е выд. “Уводзіны ў мовазнаўства: практыкум”, 2003), “Уводзіны ў мовазнаўства: заданні для самастойнай работы” (1992), “Практыкум па гісторыі агульнага мовазнаўства” (2001), “Агульнае мовазнаўства: практыкум” (2007), “Агульнае мовазнаўства: заданні для тэставага кантролю” (2009), “Метады даследавання мовы” (ч. 1, 2011; ч. 2, 2012), слоўнікі “Мовы свету: энцыкл. даведнік” (2009), “Слоўнік пра камічнае: мовазнаўчы аспект” (2010), суаўтар кніг “Уводзіны ў мовазнаўства” (1987), “Моўны разбор у ВНУ і ў школе: схемы, ўзоры, заданні” (1998), “Руска-беларускі слоўнік па машынабудаванні” (1998), “Анамастычны слоўнік Магілёўшчыны” (2000), “Слоўнік мікратапонімаў Магілёўшчыны” (2004), “Мовазнаўцы Магілёўскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя А.А. Куляшова: агульнае і славянскае мовазнаўства (1930–2002 гг.)” і інш.

Да апошняга часу ў беларускім мовазнаўстве не было спецыяльных абагульняльных прац, манаграфій, у якіх бы максімальна поўна былі выяўлены і сістэмна прааналізаваны вербальныя сродкі стварэння камічнага эфекту ў творах беларускай драматургіі. І гэтую глабальную праблему паспяхова на завяршальным этапе свайго вельмі стваральнага жыцця вырашыў прафесар В.І. Рагаўцоў, апублікаваўшы дзве манаграфіі “Вербальныя сродкі камічнага ў беларускай драматургіі: канец XVI – пачатак XX стагоддзя” (Магілёў, 2012. – 260 с.); Вербальныя сродкі камічнага ў беларускай драматургіі: 1920–1940 гады” (Гродна, 2015. – 254 с.); а таксама спецыфічны і вельмі патрэбны не толькі філолагам “Слоўнік пра камічнае: мовазнаўчы аспект” (Магілёў, 2010. – 172 с.). На жаль, у апошніх вершах паэта Васіля Рагаўцова было многа пра смерць, пра зямны канец. Прывядзём некаторыя фрагменты са зборніка “Імгненне і вечнасць”, якія напоўнены смуткам, глыбокім філасофскім сэнсам, які не адразу можна ўспрыняць: *Навошта і паміраць, / калі і пры жыцці як мёртвы?; [3, с. 92] Мёртвыя – не прагнуцца... / А калі прагнуцца жыць?; [3, с. 92] І мёртвых дакараюць, / і на жывых – як на мёртвых моляцца... І ўсё тыя самыя. [3, с. 87] Расстаянае курлыканне журавоў, / сляза на ічацэ каханай, / самотная ўсмішка матулі... / Шчыmlівае. Дарагое... / Як і само жыццё [3, с. 133].*

Няхай пухам будзе яму зямля. А яго добрае імя мы будзем помніць заўсёды.

СПІС ЛІТАРАТУРЫ

1. Рагаўцоў, Васіль. На раскрыжы дарог: вершы, пераклады / Васіль Рагаўцоў. – Мінск : Кнігазбор, 2008. – 136 с.
2. Рагаўцоў, Васіль. Адмыслоўцы: вершы / Васіль Рагаўцоў. – Мінск : Кнігазбор, 2007. – 136 с.
3. Рагаўцоў, Васіль. Імгненне і Вечнасць: вершы / Васіль Рагаўцоў. – Мінск : Кнігазбор, 2010. – 176 с.

Доктар філалагічных навук, прафесар
В. В. Шур